

Strătorul

REVISTA LITERARA ȘI ARTISTICA

SUMARUL:

- E. Lovinescu* N. Iorga
George I. Stratulat Sonet
St. O. Iosif Cântec bachic
 BCU Cluj / Central Univ Dragoș Library Cluj Dihorul
Alexandru T. Stamatiad Desmoșteniții
Ovidiu Hulea Faust

CRONICI:

- L. Rebreanu* : Deschiderea Stagiunii ;
 Insemnări : Cântec bachic : S ;
 Văduva lui Alecsandri : L. R. ;
 Em. Gârleanu : L. R. ;

Editura ALCALAY & Co.

UN LEU

APARE SĂPTĂMĂNAL

A apărut :

E. LOVINESCU

„CRITICE“

VOL. I și II

EDIȚIA II

à Lei 8.—

EDITURA ALCALAY

SBURATORUL

REVISTA SĂPTĂMÂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

COLABORATORI :

F. Aderca, Gh. Brăescu, Ion Buzdugan, Luca Ion Caragiale, Al. Cazaban, G. Cair, Gh. Cornea, Maria Cunțan, Ludovic Dauș, N. Davidescu, V. Demetrius, A. Dominic, Felix V. Draculea, Victor Eftimiu, Elena Farago, Ion Săn-Giorgiu, Ion Al. George, Otilia Ghibu, I. Gorun, G. Gregorian, M. Iorgulescu, Ignotus, D. Iov, E. Lovinescu, M. Lungeanu, N. Mihăescu-Nigrim, Virgiliu Moscovici, A. Moșoiu, Constanța Marino-Moscu, A. Măndru, Liviu Marian, Claudia Miștan, Corneliu Moldovanu, G. Murnu, D. Nanu, C. Narij, Ramiro Ortiz, Maria Pamfilis, Hortensia Papadat-Bengescu, M. Pașcanu, I. Peltz, Ion Pillat, Al. Popescu-Telega, Dragoș Protopopescu, I. Petrovici, Al. Rălii, L. Rebreanu, Eugen Relgis, Marcel N. Romanescu, G. Rotică, Al. Terziman, H. Sanielevici, Alexandrina Scurtu, F. Șirate, G. Silviu, Barbu Solacolu, Al. T. Stamatiad, G. Stratulat, Căton Theodorian, A. Toma, Ada Umbră, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE :

UN AN LEI 50 = ȘASE LUNI LEI 30

Pentru învățători, profesori și studenți

UN AN LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la *Librăria Alcalay & Co.* și la administrația revistei.

Administrația : Strada Sărindar No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul pe tot timpul verii se vor trimite pe adresa d-lui E. Lovinescu, la Fălăceni.

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director : E. LOVINESCU

N. IORGA

(AMINTIRI UNIVERSITARE 1900 — 1904) (1)

I

D. N. Iorga a avut o epocă de dominație asupra Universității noastre ; a dominat apoi literatura prin mișcarea *Semănătorului* ; acum se pregătește să domine politica țării. Este deci o personalitate puternică și imperioasă ; răscolește ca să stăpânească ; stăpânește ca să răscolească apoi în alte domenii ale energiei omenești. Pe unde trece lasă urme.

Fazele acestei activități multiple sunt însă cunoscute. Dela 1907 d. Iorga a trecut la meridianul conștiinței publice. Gesturile lui au răsunet. E admirat sau contestat ; e iubit sau urât. A fost un tribun și un agitator al linerimei ; în curând va deveni al masselor populare. Acțiunea lui se desfășoară în lumină și în sgomot ; trezește nu numai atenție ci și pasiuni contradictorii. Istoria acestei activități e ușor de făcut ; o găsim înregistrată în paginile efemeridelor noastre. Actualitatea aruncă o lumină mobilă asupra ei. Cercetătorul se va documenta deci ușor.

„Amintirile“ d-lui I. Petrovici merg spre o fază mai puțin cunoscută. Ele fixează momentul în care d. Iorga se pregătește să fie cineva. E însă un bloc de piatră, din care nu se știe de va ieși un Jupiter sau un stâlp miliar. Momentul e interesant și pentru psihologia d-lui Iorga și pentru istoria culturii noastre. Merită să fie și mai bine luminat. Nu cred deci inutil de a-mi însemna și eu amintirile mele : amintirile unui tânăr de douăzeci de ani care în mijlocul admirației lui își păstrase totuși simțul critic.

* * *

În preajma anului 1900, atenția studențimii începea să se îndrepte spre d. N. Iorga. Tânărul apostol se prezenta sub două forme. Deoparte, un neobosit adunător de documente, cu o autoritate misterioasă și necontrolabilă și cu un ciclu de legende asupra precocității și memoriei lui ; pe de alta

1) În legătură cu *Amintirile universitare* ale d-lui I. Petrovici.

un iconoclast al valorilor consacrate. Luase deci calca cea mai bună pentru a impresiona tinerimea. Totul era superficial în instituțiile noastre culturale: Universitate, Academie, Ateneu; totul era de reformat. Se repeta, cu alte mijloace, lupta lui Maiorescu împotriva școlii ardeleni și, mai ales, împotriva formei fără fond. Nu se spunea cuvântul; tendința însă era aceeași. Tocilescu, Ureche, Hasdeu continuau în unele privinți, generația dela 1848. Știința lor era, desigur, alta; metodele rămăneau însă aceleași. Nu intrasem în faza pozitivă; practicam încă un romantism științific. Cream forme și fondul nu venea. Stăruiam mai puțin în exagerarea patriotică, de oare ce Maiorescu o zăgăzise; amestecam totuși sentimentul național în toate manifestările culturale.

După douăzeci de ani, tânărul istoric continua opera destructivă a criticului dela Iași. Dacă nu avea ponderea incisivă a lui Maiorescu, avea verva, pasiunea, o tinerețe comunicativă, și stăruința de a reveni asupra aceluiași lucru, neobosit. D. Iorga lovea și dărâma. Spectacol impresionant al unei adevărate gigantomahii. Trăiam în crepusculul zeilor. Zeii lui Maiorescu erau departe de noi; nu crezusem în ei. Zeii d-lui N. Iorga erau însă zeii noștri. Ne închinaseam la dânsii; ne bucuram deci, văzându-i rostogolindu-se de pe soclurile lor. Trecea duhul răzbunării peste capetele lor mari; din ruina lor speram poate să ne înălțăm noi; e instinctul obscur ce aduce pe tineri în jurul catastrofelor. Se prăbușiau Tocilescu, Urechia, Xenopol și chiar Hasdeu; se despica pământul, în bubuitul tunetelor. Din rotocoalele de fum și în mirosul de pucioasă se desprindea totuși, încetul cu încetul, o nouă statuă ridicată din stărămăturile celorlalte. E povestea mai tuturor reputațiilor. Viața vine pe căile morții. Biruitorul generației dela 1900, n'a făcut apoi decât s'o continue, cu altă știință, cu alte metode, dar cu același romantism vulnerabil, Ion Eliade Rădulescu — B. P. Hasdeu — N. Iorga, același suflet neastâmpărat, proteic, vast fără o adâncime egală, răzvrătit cu un fond totuși conservator, de un romantism nelimitat, războinic și neconsecvent, egocentric până la monstruos, devorat de imaginație și de ambiție, capabil de lucruri mari, neignorând însă micimea... Suflet transfuzibil, ce nu se recunoaște pe sine de câte ori apare sub un nou înveliș pământesc...

* * *

Descălicați din provincie, ochii noștri se îndreptau deci lacomi spre autorul *Opiniilor sincere*. Nalt, părând și mai nalt încă de oarece era subțire ca o trestie, cu o fină figură terminată printr'o bărbită de Crist, cu o frunte largă, luminată de doi ochi de o rară vioiciune și inteligență, fără a fi apostolul autoritar de acum, d. Iorga avea aerul unui tânăr

misionar în țara Gentililor... Prin prestigiul unei științe enorme, printr'o irascibilitate redutabilă și printr'un anumit talent de expoziție, d. Iorga știa să domine o sală nu încă definitiv câștigată.

Nu era oratorul de acum; nici nu se putea bănui că va deveni vreodată. Un vorbitor, da; de un debit verbal prodigios, deși cu o ușoară gângăvire, de o facilitate uimitoare în ton minor și familiar și cu o putere remarcabilă de însuflețire. Era un *animator*: cuvântul cel mai propriu pentru genul oratoriei d-lui Iorga.

Maiorescu își dramatiza cuvântarea prin modularea lui incomparabilă și prin acea mimică atât de caracteristică oratoriei lui. D. Iorga n'avea nici modulare, nici gesturi. Vorbele lui curgeau ca o uriașe pânză de apă, uniformă; nu le punea în valoare prin accent; mâinile imobile nu le sculptau înțelesul în mirarea auditorului ce auzea și vedea în acelaș timp fraza lui Maiorescu. Dramatismul cursului d-lui Iorga nu venea din acțiunea lui oratorică; nu venea din afară ci dinăuntru. Maiorescu era rece; d. Iorga era cald, fără să fie încă lava de acum. Prin monotonia imensului debit verbal, simțiai totuși un suflet ce se sbate și o pasiune ce se frământă. Lipsit de compoziție și de arta exterioară a dicțiunii și a acțiunii, d. Iorga își însuflețea cursul nu numai prin forța lăuntrică, ci și printr'un fel de dramatism familiar, însușirea de căpetenie dar într'o măsură și mai mare a lui Emile Faguet. Avea arta dialogului. Își răspundea singur obiecțiilor retorice; expoziția se dramatiza astfel; monotonia inițială se înviora. Nu vorbea un singur om, ci doi, trei; catedra devenea o mică scenă, pe care se juca un *quignol*, uneori naiv, totdeauna însă viu și interesant. Când pânza de cuvinte începea să devină din nou monotonă, la intervale prevăzute, plesnea anecdota sau spiritul. Ah, spiritul d-lui N. Iorga! Era expresia cea mai delicioasă a unei ingenuități incurabile. Se vedeau mai întâi doi ochi luminoși, ce se dilatau fulgurând; apoi un răs copilăros isbucnea în cascade irezistibile. Eram pregătiți: după câteva minute venea abia și vorba de spirit. Calitatea ei aproape nu mai importa; avea într'insa o putere de comunicativitate și o candoare atât de francă în cât erai cucerit. Ar fi fost o ingraturitudine să nu râzi..

Oratorul avea, negreșit, un mic carton dinaintea ochilor. Lecțiile d-lui N. Iorga nu păreau totuși „compuse“. Peste tot, o impresionantă dezordine, și o digresiune continuă ce acapara tema principală. Intre subiect și predicat se intercalau adese un număr impozant de propoziții incidente. Pentru noi legătura era ruptă; pentru orator legătura se făcea totuș cu o precizie de memorie ce înmănușă. Digresiunile plăceau, firește și prin aerul necontestat al improvizației; lecția pierdea

însă în unitate și în armonie. Ceea ce la Maiorescu era atât de echilibrat și rotund exprimat în jurul unei singure idei centrale, la d. Iorga devenea o revărsare verbală în mii de digresiuni valabile prin sine dar care anulau ideia generatoare. Unul era un arhitect solid; celalt, un romantic imaginativ. Ne putându-și stăpâni amănuntele, le lăsa să crească luxuriant și parazitat peste șubreda schelă a construcției lui.

E. LOVINESCU

Sonet

Nu suntem noi să moștenim Pământul
Nici să trăim Eternă Primăvară;
Fugarul Timp pe-argila noastră ară
Iar noi rodim cât ne 'nfierbântă — avântul.

Suntem și noi o lature de țară,
Cu Cerul ei, cu Lanul și Cuvântul;
Iar dacă ploii ne va aduce vântul,
Vom fi scutiți de-a Dorului povară.

Și vom pieri în beznele Uitării
Cu pulberea în vânturi răspândită,
De n'om purcede răstignirea zării —

Pe două căi, ce se 'ntretaie 'n vale —
Ca să capteze bolta infinită
Din câte-și patru puncte cardinale.

GEORGE I. STRATULAT.

Cântec bachic

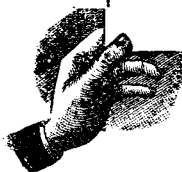

Sus cupele, prieteni, și să bem!
Că vremea-i trecătoare și n'așteaptă!
Crășmarule, să faci măsură dreaptă,
Altminteri te blestem!

Ce dulce-aluneci tu, băuturistică!
Să tot înghiți asemenea nectar!
Hai, pune laba, frate, și ridică
Acest întâiu pahar!

Si cele multe încă înainte!
Să bem, că nu e vreme de pierdut!
Pe lume doar alt lucru mai cuminte
Zău, nu e de făcut!

St. O. Iosif.

DIHORUL

I

Era acum pe la Sf. Maria Mică. Vara se călătorise și roadele să culegeau, iar toamna începuse cu ploii; nouri fumurii treceau ca niște umbre răzlețe dela miază-zi spre miază-noapte. Grădinele pustii de păsări, de cântec, își dădeau o întipărire de ceva încremenit, lânguitor.

Ziua era cum era, dar noaptea parcă se așternea mormântul cel mai negru peste lume, iar plânsetul copacilor, în vântul de toamnă, părea fâșiiul obosit al unor păsări uriașe care veneau cine știe cât de departe, și care se opreau cu un icnit plângător de trudă.

Și casa mea era tocmai între livezi, unde asemenea sunete se auzeau la fiecă bătăe de vânt, la fiecă oprire a lui. Și casele în locurile cele erau așa de mari, de oarece livezile erau întinse. Vecinii, noaptea, nu ieșiau din casă, iar odată cu înserarea puneau drugi și zăvoare pe ușe, căci nu arare ori se auzeau adoua zi de tâlhării și furtișaguri.

Mie, mai cu seamă, grozav îmi era de urât să stau în meleagurile celea. Și mai cu osebire seara mai totdeauna îmi aduceam câte un prieten să doarmă la mine, iar când n'o făceam o luam vara pe la prietenul meu Iancu Cruntu din fundul grădinei mele. Casa lui dă cu fața în ulița Ștefan Cel Mare, uliță pustie de locuințe și vecină cu lanurila moșiei Baia.

Prietenul Iancu avea și pușcă, era și vânător, omora și el varauli, iarna iepuri, ce nu aveau loc pe unde să iasă din îngrăditurile livezilor.

El zicea că a avut și copoi odată, când fusese suprefect, și povestea atâtea «bădia» Iancu din viața lui de pomojnic și atâtea din raitele de vânătoare, și atâta își lăuda câinele răposat, că zău cine nu-l cunoștea îl credea pe dea'ntregul.

Cu toate astea, era un fricos, de nu se afla un altul.

Acum într'o seară de astea de toamnă urâtă, cu ploii mărunte și cu un aer ca de crușală, mă iau tot așa de urât prin livada mea, și sar gardul la prietenul meu Cruntu.

Clămpânii la ușă, ușă încuiată; lampa aprinsă în casă și perdelele lăsate.

Bătui la geam. O răbufneală se auzi; nu mult pe urmă o tăcere, apoi, o întrebare seacă și gătuită:

«Oare cine să fie?»

Eu mai bătui încă odată.

— Cine-i? se auzi glasul întretăiat și înfiorat al prietenului meu.

— Eu; nu mă cunoști?

Perdeaua se dădu în lături și capul prietenului care ținea o pușcă cu două țevi în mână se ivi. Eu mă dădui ca să mă vadă.

— Ah, tu ești? — Și repede lăsă perdeaua. O ușe se auzi, drугul la ușa de intrare sună, apoi, glasul horăit al zăvorului tras, și intrai.

Și după ce dânsul înțepeni iar ușa bine, îmi zise:

— Știi ce, azi noapte a venit cineva la găini; le am auzit cotcodăcînd. Am vrut să ies, dar hargatul nu era acasă, și să vezi tocmai îmi dădusem pușca cea veche la reparat. Nevasta mea susține că este dihor, eu zic că e hoț, căci la dihor nu prea cotcodăcesc găinele. Am găsit numai dâra de sânge, dar poarta tot cu lacătul la ea; se vede că hoțul are un meșteșug de deschis broaștele, ori are o cheie potrivită. Azi am schimbat pușca cea veche cu asta—și lancu luă din un colț dela ușă o pușcă nouă cu două țevi de vânătoare, adăogând: Când l-oi simți, și trag ca într'un câine. Nu-i păcat! — Apoi, urmă el grozăvindu-se: Am să-i împuşc! și ridică pușca în sus: Uite, mai „măinte” am încărcat-o, și iar o rezemă de unde o luase.

— Da ce ești singur? — îl întrebai eu, uitându mă împrejur.

— Nu știi, e cam bolnav, cumnată-l meu Costin. Mi se pare că femeia are să rămâie acolo, și are să vie numai hargatul. De aceia zic eu să stai, că poate, îi dormi la mine și mi-l ține de urât. Uite, fac ceai, rom bun am, am și o sticlă cu vin, o destup,—mezeleri și *trai pe banii babaçai* Central University Library Cluj

Vestea asta din urmă a amicului era minunată.

— Dar, îi zisei eu, ceaiul să-l faci mai târziu, dar mai bine adă lăudatul cela de vin al tău.

Și prietenul, cotrobăind cu o lumânare prin sală, se și întoarse cu o sticlă de cotnar înfundată, cu pâne și niște mezeleri.

— Să mă bată Dumnezeu, reluă el, de nu trag, trag ca într'un câine... Știi, eu îs grozav, când mă lovește cineva în dreptul meu...

La asta, tot pomenindu-mi de hoțul cela, nu știu par'că și eu simții în singurătatea livezilor și a câmpurilor un fei de stîngherire, o strângere de inimă.

„Mai bine nu mi-ar fi spus”. Noroc că-mi adusei aminte că are și pușcă. Asta și sticla cu vin și curajul prietenului meu mă mai ogoi. Totuși nu se făcea un șgomot în casă, un șgomot prin pod, de șoareci, un foșnet de vînt pe afară, să nu tresărim, să nu ascultăm, să nu ne uităm împrejur și nu ne linișteam decât când se domoleau lucrurile.

Ne așezarăm la masă.

II.

Sticla fu destupată cu un șgomot surd și răsunător, de mă uitai în toate părțile de nu cumva a făcut cineva șgomotul ăsta.

Vinul gălgăi în pahar cu un sunet ce-mi păru și el sec și sfios, ca și cum și el ar fi avut o frică de el însuși.

— Hai, mă îmbie lancu încet, taie și mănâncă! și ciocni paharul

cu un sgomot ca şi cum ar fi fost să nu deşlepte pe cineva, iar eu luai din bucată, par'că cu teama unei apropiate primejdii.

Par'că eram ca acei oameni vrednici de milă, cari ar trebui să aibă un ajutor.

În sfârşit lancu rupse tăcerea şi ridicând paharul zise: În sănătatea ta, prietene, şi bău, adăogând încet:

— Bun vin, nu-i așa?

— Bun...

În adevăr, era tare bun, nici nu se poate mai bun, că îndată îmi încălzi inima şi îmi învioră mintea.

— Şi nu-l bănuieşti pe hoţ? îl întrebai.

— Ce să-l bănuiesc., dar cred că acum, când am şi puşca la mine, o să fac eu cunoştinţă cu dânsul..

..Uite-o ai, şi mi-o arată, din nou din colţul unde o prinsese; uite-o-ai cum şede gata să se descarce numai...

În timpul acesta o alergătură se auzi prin pod şi o răsturnătură de ceva uşor.

Amândoi ridicarăm capetele, ca iepurii spărieţi. Ochii ne sticliră privindu-ne, apoi ne uitarăm în sus, împrejur,—nimic.

Prietenul meu aprinse repede o lumânare.

Eu crezui că vrea să se ducă în pod cu puşca, dar nu, el se duse şi o aplecă la pat şi se uită.

Nu era nimic.

— Nu crede, îmi zise el; hoţul pândeste momentul de ţi intră şi în casă. D-ta, nu ştii, eu îs pătit... Şi puse iar lumânarea pe masă.

— Nu era nimic îi răspunsei eu; nişte şoareci prin pod...

— Ai dreptate,—îmi taie vorba; să mai luăm iar un pahar...

Vorba că hoţul îţi intră în casă fără să bănuieşti îmi muşcă toate mădulările:—Te-i pomeni, îmi zisei că şi eu pot găsi, când m-oi duce acasă un asemenea muşteriu, şi mă păleşte în numele tatălui". Asta mă puse pe gânduri. Să-i spun lui lancu, să mă însoţească până acasă, dacă o fi să mă duc, îmi fu ruşine să mă arăt că mi-e frică. Dar repede îmi veni inima la loc şi mă bucurai, că am să dorm la dânsul. Totuşi îl întrebai:

— Dar, par'că spuneai, că ai tras cândva năcazuri cu hoţii? Ce ai tras?

— Hăm? făcu prietenul meu. Să-ţi spun.. Şi după ce supse din palici, începu:

«Eram agent fiscal la velniţa dela Drăguşeni, un sat plin de bătauşi şi de tâlhari. Cum însăra, să nu fi lăsat ceva pe afară, că nu mai găseai; chiar ziua nămieza mare, de treceai cu căruţa prin sat, te pârlea. Şi pişcheri, şi pişcheri nevoie mare...

Acu, de unde până unde, se ridicaseră dintre ei vre-o câţi-va şi furau în gloată. Şi n'aveai ce le face, că să-i fi ars cu fieru nu să pârau.

Au furat într'o noapte până şi casa de bani din curte dela boier, în altă seară, au spart beciul, în altă noapte au prădat crâşma şi au bătut pe crâşmar, dându-i să bea vin cu sângele ce-i curgea din rană.

Eu aveam în casă totdeauna bani—banii încăsați dela velniță pe taxa de spirt.

Intr'o Duminică, așa, nevastă-mea plecă la târg și rămăsei numai eu acasă.

Și cum era vară și cald, lăsați până târziu ferestrele și ușile deschise.

O ferestruie cât s'ar strecura un om și care nu avea zăbrele de la cântelerie dădea în grădinița cu flori ce o aveam în dosul casei. Ferestruica era și ea deschisă. În cântelerie aveam un pat lipit chiar de păretele cela unde era ferestruica.

Eu până la culcare, mă mai preumblai prin ogradă căutând să văd de-s închise găinele, porcii, grajdul, căci nu puteai nici o greblă lăsa afară, că ți-o fură. Și intrai în casă.

Acum, un singur om aveam, și acela se ceru, după ce închisese toate, să meargă acasă, că zicea că-i e nevasta de facere.

Aprinsei lampa frumos în cântilerie, și mă așezai la masă să-mi fac niște socotele. Ferestruica venea tocmai în spatele mele. Deodată, văd că mă cam supără la șira spinărei. Mă duc s'o închid. Inșă văd varul dela marginea ferestrei de dinlăuntru ros și căzut.

Am simțit prin inima mea ca o frigare și m'o apucat nădușeliile. Inchid fereastră și mă fac că nu dau nici o atenție.

Mă fac că bajocoresc hargatul nu știu de ce, și îmi arunc o privire chiorășă sub pat. Dumnezeule, zăresc ceva mișcând și clipind.

Atunci, pricep, și mă fac că tușesc și cânt: „tralala fetico, fa” —nu știu ce—pe urmă mă fac că mă gândesc și zic: „Bată-te crucea Ioane, cum ai uitat tu becul neînchis, și eșii și luai din fiadă pușca și, la pat:

„Ia acuma, te-am prins, tâlharule; lasă cuțitul, că dau. Și cu pușca întinsă gata cu degetul pe trăgător.

— Nu da, nu da, cucoane lancule, nu da, că-l las.

— Adă-l încoa!

— Nu-mi faci „nimnică“?

— Nu-ți fac!

Și-mi asvârle cuțitul.

Eu îl luai și îi poruncii:

— Ia să-mi ieși acum de sub pat!

— Cucoane zău, nu-mi face *nimic*, că ies...

Și el scoase capul—un cap buhos.—Era unul Ion Țopârlan, un hoț de cai vestit. Mușteriu al pușcăriei nu știu de câte ori.

— Ieși! îi mai poruncesc.

Și când scoase capul, îl și apuc deplete și când îi ard un strat după cap, a și amețit și am prins să strig: Hoții! hoții! săriți!..

La asta, numai ce intră hargatul. «Ce-i, cucoane?»

Eu îi arăt, și repede aduce o funie, și îl legăm fedeleș. Ticălosul mai avea un cuțit în mână. Și după ce-i torn o cofă de apă după gât, alergai la primărie...

Și, așa, de atunci, mereu, mereu mă uit sub pat, nu cumva să mă pomenesc iar cu un Ion Țopârlan...

— «Da mare *coraj* ai avut—ii dau eu.—Știi pe mine de m'ar fi lovit norocul *ista*, nu știu *zău* de nu m-ași fi prăpădit acolo.

— Așa, măi frațe-meu, răspunse lancu al meu, de aceia măi trăesc și eu pe lume, că am și o leacă de *coraj* în mine... Da, hai *ie* și bea și n'ai grijă... Ce stai așa plouat?—îmi dădu dânsul curaj:— Ia, mă, și bea! Ți-e frică să te duci acasă? Lasă, că uite ici, și puse iar mâna pe pușcă. Te petrec până acasă de nu vrei să dormi la mine.

— A, nu, zic eu, ca să nu mă arăt fricos, dar mă gândeam la întâmplarea ta... Și glasul meu îmi păru că sună de undeva de sub pământ și urmai:

«De frică nu mi-i frică. Ce să-mi fie frică, că doar is bărbat... — Chiar așa, îmi zise el, și turnă un pahar; hai, noroc, să-ți mai uiți gândurile.

La asta, par'că mai prinsei o leacă de curaj și îi răspunsei:

— Știi ce, aici eu nu mă tem. Știi, de ar veni unul acum, m-aș măsura cu el.

— Se poate, îmi luă el vorba; și eu, par'că, după vinul *ista*, simt că am mai prins inimă.

Dar fără să ne așteptăm, deodată se aude un câriit pe afară. Aice lăsarăm paharele. Eu nu știu cum m'am făcut la față, dar prietenul meu se îngâmbeni, nasul i se subție și privi speriat la mine și cu coada ochiului la geam și ascultă.

— „Hoțul, șopti lancu, a venit la găini.”

Eu crezui că el are să iea pușca, dar, repede șopti: jos! jos! și, luând lampa o băgă sub masă, și în loc să puie mâna pe pușcă se piti după tâblia patului, iar mie mi se încălzi fruntea, mi se sbârli părul și mă băgai sub pat...

Așteptai ca acum să iasă pe întuneric din casă, însă, ți-ai găsit afară iar auzirăm o găină cârîind nădușit: „gaar! „gaar!” Pe urmă celelalte: „gar! gar! gar!

— Sst! șopti el; *taoaci*, că mi se pare că is mai mulți, și am auzit cum gătuie găină după găină.

Și prietenul meu prinse a crâșni din dinți, și a se iți de după pat: De-acum nu-i las, nu-i las!

Sst! îi dădui și eu îngrijat: Ce crezi că dacă e unul sau mai mulți n'au și ei ceva la dânsii?... Sst!

Aice tăcurăm. Totuși inima îmi tremura de nerăbdare și chiar de grija de a ști ce poate să se mai întâmple. Când, numai ce auzirăm clanta dela porțița și iar un „caar” prelung de găină, la care lancu, șopti: „au eșit!...”

În vremea asta, numai ce auzirăm ca din pământ al coanei Olga, nevasta lui: „Săi, lancule, săi că ne omoară dihorul găinele.

— Ii, — sări el — grăbit nevastă-mea!... Și repede și pune mâna pe pușcă și ieși zicând necăjit: Phi-haa! Și, bang! o împușcătură și glasul: Săriți! hoții!

— Ha! ha! ha! auzii răsui batjocoritor al nevectei, care mă făcu să ies și eu rșinat de sub pat. Dar tu nu ai auzit lancule! Dormeai, lancule! Ce păzești lancule? Ce hoț strigai, lancule!

— Adă lampa! Adă Gheorghe fânarul, auzii pe Iancu din ogradă. Eu repede luai lampa și afară. Când mă lovi nas în nas cu gospodina.

— Și d-ta aice? făcù ea muștrător. Se stinge lampa, crapă sticla de ploaie, se stânge de vânt.

Așa era, mă luminai eu; foșnea vântul, bură ca și cu ace. Noroc că Gheorghe se și arătă din grajd cu un feinar aprins în mână.

Minune: la lumină slabă a felinarului prietenul meu se și aplecă și ridică ceva de jos: o dihanie cât un câțel, un dihor sau cum îi mai zice la noi în Moldova cățelu pământului, cu o pelicică neagră lucie pe el și în gura lui un cap de găină și alte două unde căzuse el.

La asta Iancu se înturnă spre mine căutând să mă convingă că numai tactica lui de a prinde dihorul, l-a făcut să întârzie eșirea afară.

„Vezi ce vra să zică să fii poprice? Eu mi spus *taaci*, că eu știu cum se lovește. Crezi că eu mă lăsam așa. Măi, și se lovi cu palma peste frunte; când spun eu, că am cap... triumfător umflă dihorul și intră cu el în casă, când și coana Olga îl luă la „*rapanghel*”:

— Ia, nu te mai face, că te știu cine ești, și măcar și d-lui, și arată spre mine: De nu veneam eu, îmi mânca și mâne noapte dihorul vreo trei găini.

Asta par'că mi-a dat cu apă fiartă. Totuși Iancu nu se dădù:

„Aș, astea erau dragă planurile mele, dacă eră vre-un hoț?”

— Ce hoț, îi răspunse dânsa, nu ți-am spus eu, că e „Cățelu pământului”, că găseam dăra de sânge la poartă, că el fură întâi capu și pe urmă se întoarnă și ea și găina.

Când și Gheorghe se și înturnă cu trei găini cu gâtul ca și retezat, pe care spuse el că le-a găsit în poiată la o gaură.

La asta Iancu, necăjit, ieși afară să-și puie dihorul unde știe el mai bine, ca să aibă a doua zi cu ce se laudă la copii din mahalala și la cei ce l-or crede, cât de minunat a prins el dihorul.

Iar eu am și plecat ca pușcat acasă și de rușine nu m'am arătat cine știe câtă vreme cucoanei Olgăi.

De atunci, prietenul Iancu Cruntu, cu toate că împușcase întâmplător și el un dihor, de câte ori am avut prilejul să stăm de vorbă, nu s'a mai laudat cu vitejia lui; numai altora, care nu-l cunoșteau, le tăia niște cuie, ca piroanele. Și spuneă despre dihorul acela minunății că le credeă și el pe jumătate:

„Să vezi, bădie, împușc și pe întuneric. Am eu așa, în mintea mea o nălucire că văd ca mâțele. Asta e ne mai pomenit...”

I. DRAGOSLAV

DESMOȘTENIȚII

Voi, ce luptați în viață,
Cu inima curată
Și zâmbetul pe buze,
Și n'ați primit răsplată,—
Voi, toți veți fi în ceruri,
Deapururea cu Domnul!

Voi, ce priviți 'nainte...
Și n'ântâmpinați furtuna
Bătăjocurei și a urei,
Și suferiți într'una,—
Voi toți veți fi în ceruri
Deapururea cu Domnul!

Voi, ce urcați în viață
Calvarul suferinței
Și sângerați în cale
În numele credinței,—
Voi, toți veți fi în ceruri,
Deapururea cu Domnul!

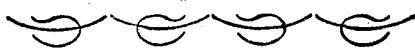
Voi, ce răbdați de foame
La masa 'mbelșugată
Și totuș vă e gândul
Curat și fără pată,—
Voi toți veți fi în ceruri
Deapururea cu Domnul!

*Voi, ce străbateți viața
Orfani de-ori-ce iubire
Și 'năbușiți, în lacrimi,
A flacării simțire,—
Voi, toți veți fi în ceruri,
Deapururea cu Domnul!*

*Voi, suflete umile,
Voi, suflete 'nsetate,
In viața asta tristă,
De soare și dreptate,—
Voi toți, veți fi în ceruri,
Deapururea cu Domnul!*

*Voi, toți desmoșteniți ;
Voi, frunze oșile
De brumă, și în lume
De vânturi risipite,—
Voi, toți veți fi în ceruri
Deapururea cu Domnul!*

ALEXANDRU T. STAMATIAD

FAUST

In clipa asta simt că sunt învins
De tine, viață mașteră și crudă !
Un gol imens mi e sufletul sărmanul,
Iar fruntea grea de reci sudori mi-e udă
Și nime nu-i o lacrimă să verse
De mila mea cum mă tot duc învins,
Străin vrăjit de-a vieții strălucire,
Cu trupul mort, cu ochiul bolnav, stins...

Credințe sugrumate și-apăsate
Cu fața 'n țărână îmi rămân în urmă...
Iar sufletu-'mi, șacal de carne dornic,

Tot mai sălbatic în țărână scurmă.
 Căci clopotele 'n noaptea Invierii
 În loc să-mi p'ângă cântec de 'ngropare
 Mi-au dat viața — ispita fără nume —
 Să urc din nou, în ea, zeci de calvare...

Iar eu, să atlu taina, cu Mefisto
 Tovarăș m'am legat pe veci să fiu,
 Și slova cea dintâi cu sânge-am scris'o,
 Și'n sânge va-'notà al meu sicriu...
 Pe rând vom trece, — la răscruci popasul
 Ni-l vom opri adese să gândim
 Și atâtea dragi ființe'n calea noastră
 Călăi nebuni în drum să răstignim...

E soarta mare-a tuturor ce 'n mine
 Iși joacă tragedia ei eternă,
 Și iar va fi pentru urmași izbânda-mi
 Sau pentru toți va fi o aibă pernă...
 Nainte deci, înainte înspre taina
 Ce sufletu-mi sărman l'a'neburit Cluj
 Că-oricât de fără capăt pare viața
 Și lupta mea avea va un sfârșit...

Înainte deci să bleștemăm pe acela
 Ce 'ntâi a frânt credințele străbune,
 Și mii de căi deschis'a vieții noastre,
 Și îndoieli făcu din rugăciune,
 Iar în Calvar deschise calea care
 Spre groaznice prăpăstii se coboară:
 E moartă raza soarelui și visul
 Și toată-a omenirii primăvară...

E moartă inima care ne-aduse
 Atâtea veacuri de visări frumoase
 Visările copilăriei noastre
 Si-au rupt cu silă vâlul de mătase
 Si gândul scrutător a tot ce este,
 Uitând de soare, spre adâncuri merge
 Iar din priviri mâna trudită, stropii
 Blestemului etern într'una i șterge..

DĚSCHIDERA STAGIUNII

În curând teatrele serioase își vor redeschide porțile. Teatrul Național, cel mai bătrîn și cel mai tînăr, a și început stagiunea cu *Viforul* — costume, voevozi, boeri, romantism — după obiceiul statornicit de-a începe cu un „clasic” român. Ziarele anunță mereu programe, intenții, promisiuni, care de care mai bogate și mai uimitoare. Dacă s'ar înfăptui măcar pe sfert din ce se vestește acum, am înregistra o stagiune de adevărate evenimente teatrale.

Din nenorocire știm prea bine ce înseamnă toate făgăduințele anticipate ale directorilor de teatre. A promite nu costă nimic; realizarea nu țî-o cere nimeni. Și la sfârșit, când ar întreba totuș vre-un naiv, ce a rămas din toate promisiunile — se va găsi ușor răspunsul: greutățile vieții, capriciile actorilor, împrejurările neprevăzute — dar la anul, negreșît..

Astfel, trecînd peste ce se făgăduiește, ne mîngîem cu cece am dori. Și dorințele neîmplinite ne dau veșnic speranța în progresul de mîine, acoperînd neajunsurile prezente.

Avem azi trei teatre în București, teatre de dramă și comedie, cu năzuințe artistice serioase. Și toate trei merg strălucit, materialicește. Excedentele bugetare sînt o dovadă incontestabilă. Directorii fac parale, actorii sînt plătiți princiar — numai arta rămîne mereu cenușăreasă. Premierile urmează aceleași, cu aceleași piese de calapod, cu aceleași aplauze și laude în jurnale... și rezultatul final e nul. Nici o realizare artistică cu urme. Totul se face pentru satisfacerea nevoei momentane de distracție, nimic în vederea zilei de mîine, de dragul artei. Ne învîrtim într'un cerc vișios de ambiții deșarte. Cunoaștem toate prostiile bulevardiere pariziene și habar n'avem de adevăratele sbuciumări de artă.

Singur Teatrul Național încearcă pe ici pe colo cîte ceva, dar fără îndrăzneală, cum de altfel se și cuvine unei instituții bătrîne. Celelalte două au făcut numai negustorie. Cerințele lor au fost mulțumite cu piesele de toaleta dela Paris. Au preferat să aibă căderi cu nerozii, în loc să fi căzut cu glorie. Căci dacă e rușinos să cazî cu farse sau dramolete insipide, e onoare să nu faci serii fructuoase cu capo-d'opere.

În străinătate, pretutindeni, progresul teatral e datorit întreprinderilor particulare. Statul e conservator din fire; asemenea și instituțiile lui. Numai particularul poate să aibă îndrăzneli în toate domeniile. Antoine, Reinhardt, Gémier n'ar fi făcut nimic dacă ar fi fost cu mîinile încătușate de contabilitatea statului...

În loc de promisiuni răsunătoare și printre numeroasele lovituri de teatru bănoase, nu s'ar putea oare strecura și cîte-o piesă modestă și bună, montată bine, jucată bine? Una singură, dar care, la sfîrșitul stagiunii, să poată fi fala teatrului... Una!.. Și totuș e sigur că nu va fi. Fiîndcă teatrul azi e negustorie, numai negustorie...

INSEMNAȚII

Cântec bachic. — D. Vasile Toaneanu, societar-pensionar al Teatrului Național, a avut bună-voința să ne comunice, pentru *Sburătorul*, un poem inedit al lui *St. O. Iosif*. Manuscrisul se află în posesiunea distinsului artist, care a fost un prieten bun și admirator însuflețit al poetului.

Cântecul bachic, pe care-l publicăm, va avea poate darul să reîmprospăteze memoria blândului și duosului *St. O. Iosif*, și să atragă atenția asupra operei sale. Căci uitarea nicăiri nu se așterne mai groasă peste cei dispăruți, ca în blagoslovita noastră țară. Sunt deabia șapte ani dela moartea lui *St. O. Iosif*, și parcă ar fi trecut decenii. Volumele poetului nu se mai zăresc în vitrine, numele lui nu mai circulă. Pe ici pe colo se cântă încă „La arme”, dar puțini se mai gândesc că autorul *cântecului* a fost un poet de seamă al neamului. Cine poartă vina dispariției cărților lui *Iosif* din librării? Poate neamurile, poate editorii... poate conștiința noastră a tuturor care nu-l reclamăm.

Glaspoețiilor răsună însă și de dincolo de mormânt. *Cântecul bachic* fi-va oare auzit?

S.

Văduva lui Alecsandri. — Se împlinesc treizeci de ani dela moartea „bardului dela Mircești” și văduva lui își târăște ultimele zile într-o mizerie fără seamăn. Academia Română, prin glasul umanitarului d. Iorga, a refuzat să-i vină în ajutor din cauza exproprierii. Nu-i de mirare. Academia n'are bani decât pentru nemuritorii în viață...

Dar Alecsandri are cărți și piese de teatru cari sînt proprie-

țatea întregului neam românesc. Editorii și directorii de teatru sînt obligați moralmente față de văduva bardului. Din beneficiile cărților lui Alecsandri n'ar putea editorii să facă un dar văduvei nonagenare, de vreme ce codul comercial nu-i silește să-i plătească drepturi? Apoi Teatrul Național n'ar putea oare să-i transmită măcar o părțică din tantiemele pieselor pe care le-a jucat și le va mai juca de nenumărate ori?

Supunem spre grabnică meditare întrebările acestea d-lui Victor Effimiu, noului director general al teatrelor, precum și administrațiilor caselor de editură Cartea Românească, Socec, Alcalay și altele... Răspunsurile, cât mai sunătoare, le vom înregistra cu plăcere.

L. R.

Em. Gârleanu. — Acum câțiva ani a fost sufletul mișcării literare, entuziast, veșnic plin de speranțe, veșnic încrezător în steaua scriitorilor. Fără dănsul nu se putea închipui nici o inițiativă de breaslă; fără dănsul n'aveau farmec întâlnirile colegiale... Pe urmă aripa morții l'a acoperit. Și deodată uitarea a pus stăpânire peste om și peste operă: *Bătrânii*, *Nucul lui Odobac*, *Din lumea celor care nu cuvântă*...

Azi însfârșit vălul uitării se rupe. Casa Alcalay a avut buna inspirație să dobândească dreptul de a edita opera completă a lui Em. Gârleanu, îngrijită, conștiincioasă. În curând primul volum, *Bătrânii*, va eși de sub tipar. Apoi, în intervale scurte, celelalte... Gârleanu își reia locul între cei ce l-au iubit...

L. R.

A PĂRUT:

E. LOVINESCU

CRITICE

VOL. III
EDIȚIA II-a

LEI 10

EDITURA ALCALAY

ULTIMELE NOUȚĂȚI

I. PETROVICI

Amintiri universitare

Prețul 8 LEI

VA APARE DE

L. REBREANU

☉☉☉☉ **I O N** ☉☉☉☉

ROMAN

Volumul I: GLASUL PĂMANTULUI

Volumul II: GLASUL IUBIRII

Editura ALCALAY

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A APĂRUT DE

L. REBREANU

CALVARUL

**O povestire de actualitate extrem
de interesantă, cu peripeții palpitate,
într'un volum elegant de peste
250 pagini.**

6 L E I

Editura ALCALAY